

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

КРИВОВ'ЯЗ ДМИТРО АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 342.9(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЗАКОННОСТІ Й ДОБРОЧЕСНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України
Гетьман Євген Анатолійович,
Національна академія правових наук України,
головний учений секретар

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Шаповал Роман Володимирович,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
завідувач кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності

кандидат юридичних наук, доцент

Шруб Інна Володимирівна,
Національна академія внутрішніх справ,
начальник відділу аналітичної роботи та організації управління

Захист відбудеться «15» вересня 2025 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «14» серпня 2025 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Прокуратура України є одним з ключових елементів системи органів правопорядку та правосуддя, що виконує надзвичайно важливу роль у забезпеченні верховенства права, законності, а також захисті прав, свобод та інтересів людини і громадянина. В умовах повномасштабної війни, адміністративної реформи, а також євроінтеграційного курсу ефективна діяльність прокуратури є запорукою забезпечення стабільного функціонування України як самостійної, незалежної та демократичної держави, у якій людина, її честь і гідність є найвищою цінністю.

Результативність функціонування прокуратури безпосередньо залежить від того, наскільки якісно є робота прокурорів і наскільки вони у своїй роботі дотримуються засад законності й доброчесності. Прокурори як представники держави мають діяти виключно в межах закону, неупереджено, об'єктивно та чесно, адже від їхніх рішень часто залежить доля конкретної особи й авторитет державних інституцій загалом. З огляду на зазначене вище, у сучасних реаліях необхідним кроком є створення ефективної системи адміністративно-правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Окремі проблемні питання, пов'язані із забезпеченням законності діяльності прокуратури у своїх наукових працях розглядали: М.М. Бурбика, В.М. Гаращук, Ю.В. Гаруст, Є.А. Гетьман, О.В. Джафарова, Є.В. Дуліба, С.В. Ківалов, А.Т. Комзюк, В.І. Курило, А.В. Лапкін, Л.І. Луценко-Миськів, В.І. Малюга, А.А. Манжула, П.С. Пацурківський, О.П. Рябченко, Б.В. Семененко, Є.Ю. Соболев, Л.В. Сорока, І.В. Хижа, Р.В. Шаповал, Є.О. Шевченко, К.В. Шкарупа, В.В. Шуба та ін. Водночас попри значний теоретичний доробок, у науковій літературі недостатньо опрацьованим залишається питання дослідження адміністративно-правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Таким чином необхідність комплексного покращення законності й доброчесності в діяльності прокуратури України, а також відсутність комплексних монографічних досліджень, присвячених вказаній проблематиці, обумовлюють актуальність і своєчасність дослідження, присвяченого характеристиці адміністративно-правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220; Концепції взаємодії органів прокуратури з громадами («Прокурор громади»), затвердженої наказом Генерального прокурора від 11 серпня 2023 року № 224; Антикорупційної програми Офісу Генерального прокурора на 2023–2025 роки, затвердженої наказом Генерального прокурора 27 липня 2023 року № 205; Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як

частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета та завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання, на основі аналізу наукових поглядів учених і норм чинного законодавства з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства в цій сфері.

Досягнення поставленої мети зумовлює потребу у вирішенні таких *завдань*:

- визначити поняття, розкрити зміст і значення забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури;
- з'ясувати мету, принципи та завдання забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури;
- розкрити правові засади забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури та встановити місце серед них адміністративно-правового регулювання;
- розкрити систему суб'єктів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури;
- окреслити напрями та визначити рівні забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури;
- виокремити форми та методи забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури;
- узагальнити зарубіжний досвід забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, опрацювати можливості його використання в Україні;
- запропонувати шляхи вдосконалення адміністративного законодавства з питань забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Об'єктом дослідження є правові відносини, які виникають у процесі забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Методи дисертаційного дослідження. Науково-методологічну основу дисертації становить сукупність різних методів наукового пізнання. Так, *логіко-семантичний* та *аналітичний* методи дали змогу визначити поняття, розкрити зміст і значення забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури (підрозділ 1.1), з'ясувати мету, принципи та завдання забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури (підрозділ 1.2). Схарактеризувати правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури та встановити місце серед них адміністративно-правового регулювання (підрозділ 1.3) вдалося за допомогою методу *документального аналізу*. *Структурно-логічний* і *системно-функціональний* методи використано з метою окреслення системи

суб'єктів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури (підрозділ 2.1); виокремлення напрямів і рівнів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури (підрозділ 2.2); характеристики форм і методів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури (підрозділ 2.3). Узагальнити зарубіжний досвід забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури й опрацювати можливості його використання в Україні (підрозділ 3.1) дав змогу *порівняльно-правовий* метод. З'ясувати шляхи вдосконалення адміністративного законодавства з питань забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури (підрозділ 3.2) вдалося за допомогою методів *моделювання* та *прогнозування*.

Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять напрацювання фахівців – представників різних галузевих дисциплін, зокрема адміністративного права, теорії держави та права, конституційного права, теорії управління, філософії, соціології тощо.

Нормативно-правову основу дисертаційної роботи становлять Конституція України, ратифіковані у встановленому законом порядку міжнародні нормативні документи, а також низка законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, норми яких визначають адміністративно-правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Інформаційною та емпіричною базою дисертаційної роботи є науково-періодичні видання, статистичні дані тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб комплексно, на монографічному рівні з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, на основі чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють відповідні суспільні відносини. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків. Зокрема, у роботі:

вперше:

- сформульовано мету забезпечення законності й доброчесності в роботі прокуратури, яка полягає у формуванні та підтримці високого рівня законності в кримінально-процесуальній, внутрішньоорганізаційній та інших сферах діяльності всіх органів і підрозділів прокуратури загалом та кожного окремого прокурора, а також забезпеченні неухильного дотримання ними стандартів, правил і вимог доброчесності;

- запропоновано авторський підхід щодо визначення поняття доброчесності в діяльності прокуратури, під якою запропоновано розуміти систему морально-етичних правил, внутрішніх психологічних мотивів, переконань співробітників органів прокуратури про обов'язковість дотримання норм чинного законодавства, необхідність сумлінного виконання власних службових повноважень і функцій, превалювання захисту прав і свобод людини та громадянина над приватними інтересами, а також особливу небезпеку та караність вчинення протиправних дій у процесі службової діяльності;

– обґрунтовано тлумачення поняття суб'єктів забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури, під якими слід розуміти структуровану, ієрархічну групу публічно-владних органів, що спеціально уповноважені на реалізацію заходів, засобів, способів, процедур та операцій, спрямованих на організацію та підтримку високого рівня законності в роботі органів прокуратури України, а також додержання кожним їх працівником вимог доброчесності у своїй службовій діяльності;

вдосконалено:

– визначення поняття принципів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, якими запропоновано вважати сукупність основоположних, об'єктивних, керівних ідей і настанов, розчинених у нормативно-правових актах різної юридичної сили та галузевої належності, відповідно до яких формується система та функціонує механізм правового регулювання суспільно-правових відносин у сфері діяльності спеціально уповноважених суб'єктів щодо організації умов, а також реалізації форм і методів підтримки високого рівня законності й доброчесності в роботі органів прокуратури України;

– характеристику форм забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, до яких зараховано такі: відомча (підзаконна) правотворчість; організаційна діяльність; координація роботи прокуратури; взаємодія з підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності й громадськістю; діяльність прокурорського самоврядування; притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності; інформування про діяльність прокуратури;

– узагальнення напрямів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, а саме: формування та реалізація державної політики, складовою якої є забезпечення законності й доброчесності в роботі органів державної влади, зокрема прокуратури; запобігання корупції в органах і підрозділах прокуратури, яке на сьогодні є одним з пріоритетів у роботі всіх публічних відомств; кадрове забезпечення органів і підрозділів прокуратури;

дістало подальшого розвитку:

– твердження про те, що в системі правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури чільне місце посідають норми адміністративного права, адже саме за допомогою останніх визначаються: загальні засади адміністративно-правового статусу прокуратури; стандарти й вимоги до прокурорської доброчесності; адміністративні механізми підтримки високого рівня законності й доброчесності діяльності прокурорів (порядок подання декларації прокурорами); основи внутрішньоорганізаційного контролю тощо;

– опрацювання зарубіжного досвіду забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури з акцентом на досвіді США, серед позитивних моментів якого виокремлено: по-перше, існування чіткої системи виборності прокурорів на місцевому рівні, що робить їх безпосередньо підзвітними суспільству, а не політичним структурам, і формує демократичну легітимність прокуратури; по-друге, високий рівень незалежності прокуратури, адже в США прокурори діють автономно, зокрема в прийнятті рішень щодо обвинувачення, що захищає їх від тиску з боку влади; по-третє, розвинена система етичного нагляду (у цій країні існує

мережа внутрішніх наглядових органів, етичних комісій та зовнішніх інституцій, які контролюють поведінку прокурорів, а порушення етичних норм часто тягне за собою реальні дисциплінарні або навіть кримінальні наслідки); по-четверте, американське суспільство активно контролює діяльність прокурорів через відкритість судових процесів, розслідувальну журналістику та активну позицію громадських організацій;

– науковий підхід щодо окреслення ключових проблем адміністративного законодавства, норми якого спрямовані на забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, до яких зараховано: по-перше, недостатній рівень гарантій незалежності прокурора від впливу політичних еліт, особливо це стосується керівних посад; по-друге, формалізм у питаннях перевірки доброчесності прокурорів, які досить часто мають поверхневий характер; по-третє, практично відсутні ефективні механізми громадського чи незалежного нагляду за діяльністю органів прокуратури взагалі, а також прокурорів, зокрема; по-четверте, відсутність регулярної звітності перед суспільством про реальні результати розслідувань, дисциплінарних проваджень чи заходів із запобігання корупції; по-п’яте, наявність своєрідної «толерантності» до вчинення правопорушень з боку прокурорів, адже в багатьох випадках порушення етичних норм залишаються без наслідків; по-шосте, високі корупційні ризики в діяльності прокуратури, а також недостатній правовий захист викривачів, що обмежує можливість викривати зловживання в системі прокуратури.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки і пропозиції використовуються та можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – як теоретичне підґрунтя для здійснення проведення подальших теоретико-прикладних досліджень, присвячених теоретичним і практичним проблемам забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій діяльності* – у межах удосконалення діючих та розроблення нових законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які визначають адміністративно-правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури;

– *правозастосовній діяльності* – з метою підвищення ефективності діяльності суб’єктів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури;

– *освітньому процесі* – під час підготовки науково-методичних та лекційних матеріалів, а також підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Правоохоронна діяльність», «Основи прокурорської діяльності» тощо.

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблематики та відповідні висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності» (м. Київ, 19–20 липня 2017 року), «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.), «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 201 сторінку. Список використаних джерел містить 195 найменувань на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, її зв'язок з науковими програмами, темами, планами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, його мету й завдання, розкрито наукову новизну отриманих результатів, теоретичне і практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Методологічні засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Поняття, зміст і значення забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури»* розкрито теоретичні підходи щодо тлумачення понять «забезпечення» та «правове забезпечення», на основі чого аргументовано, що в класичному значенні забезпечення чогось – це цілеспрямована та регламентована діяльність уповноважених законодавством суб'єктів, яка спрямована на реалізацію правових норм і гарантій належного, правомірного функціонування, існування якогось об'єкта, здійснення юридично значущої діяльності тощо.

Окрему увагу приділено характеристиці категорії «законність», зокрема аргументовано, що законність у діяльності прокуратури – це принцип роботи органів, підрозділів і посадових осіб прокуратури України, який передбачає: 1) неухильне дотримання всіма службовцями вимог чинного законодавства України, а також недопущення їх порушення у своїй роботі; 2) здійснення цільової діяльності виключно в тих формах і в спосіб, які прямо передбачені нормативно-правовими приписами; 3) недопущення й попередження порушення прав, свобод, законних інтересів людини та громадянина у своїй діяльності.

Розкрито загальнотеоретичні підходи до тлумачення категорії «доброчесність», на підставі чого доведено, що це – складна морально-етична категорія, яка визначає особливості поведінки окремих суб'єктів суспільно-правових відносин та підкріплена реальними юридичними обов'язками. На відміну від норм права, які визначають порядок діяльності осіб як суб'єктів суспільно-правових відносин, доброчесність пов'язана з особистими якостями фізичних осіб. Вона передусім має ґрунтуватися на внутрішніх моральних орієнтирах, правилах особистої дисципліни, глибокій повазі до загальноприйнятих культурних вимог у конкретному соціумі. Обов'язковість доброчесності наявна лише в тих випадках, коли її дотримання сприяє суспільній користі й попереджає ризики грубих порушень прав, свобод та інтересів людини і громадянина. Визначено поняття «доброчесність у діяльності прокуратури», а також запропоновано тлумачення категорії «забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури». Окреслено чинники, які засвідчують значущість цієї наукової категорії.

У підрозділі 1.2 «*Мета, принципи та завдання забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури*» зазначено, що забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури як будь-який тип суспільно корисної, важливої діяльності ґрунтується на окремій самостійній системі вихідних, фундаментальних, ґрунтовних засад, уособлених у змісті поняття «принципи». Крім того, як категорія практична за своїми внутрішніми характеристиками, забезпечення має відповідну спрямованість, вектор реалізації, виражений у відповідних меті й завданнях.

Розкрито загальнотеоретичні підходи щодо тлумачення поняття «принцип» з точки зору соціології, філософії, психології та як правової категорії. Визначено зміст принципів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. Акцентовано увагу на відсутності єдиного підходу до встановлення переліку відповідних принципів. Запропоновано авторське бачення щодо їх переліку та змісту.

Доведено, що метою забезпечення законності й доброчесності в роботі прокуратури є формування та підтримка високого рівня законності в кримінально-процесуальній, внутрішньоорганізаційній та іншій діяльності всіх органів і підрозділів прокуратури загалом та кожного окремого прокурора, а також забезпеченні неухильного слідування ними стандартів, правил і вимог доброчесності. Відповідно до зазначеної мети сформульовано завдання забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

На підставі результатів проведеного аналізу встановлено ідейне підґрунтя забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, а також очікуваний практичний результат. Наголошено, що виокремлені принципи, мета й завдання додатково уточнюють зміст відповідної діяльності.

У підрозділі 1.3 «*Правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури та місце серед них адміністративно-правового регулювання*» розкрито загальнотеоретичні підходи щодо тлумачення понять «правове регулювання» та «адміністративно-правове регулювання», на основі чого аргументовано, що останнє становить упорядковуючий вплив права через адміністративно-правові норми на суспільно-правові відносини та поведінку їх учасників, що виникають у сфері публічного управління, наприклад, діяльності уповноважених суб'єктів щодо забезпечення високого рівня законності в роботі органів прокуратури України, а також дотримання кожним їх співробітником вимог і стандартів доброчесності. Нормативно-правові акти, які регулюють питання забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, схарактеризовано в певній послідовності з огляду на такий критерій, як юридична сила.

Обґрунтовано, що Конституція України – основа правового регулювання, яка закріплює принципи забезпечення та визначає зміст законності, декларує функціональну спрямованість органів прокуратури й особливості формування системи управління ними, встановлює гарантії незалежності прокурорських органів. Зазначено, що міжнародно-правові акти (конвенції, угоди, декларації) встановлюють основні права та свободи людини, сприяти яким є обов'язком прокуратури;

професійні стандарти діяльності прокурорів; напрями та шляхи вдосконалення і реформування органів прокуратури.

Розглянуто законодавчі акти, які є ключовими в питанні врегулювання відповідних правовідносин, адже в них окреслено правовий і процесуальний статус прокурорів; правові, організаційно-управлінські та інші аспекти процесу забезпечення законності й доброчесності в роботі прокуратури, його форми та методи реалізації; міру юридичної відповідальності співробітників прокуратури й порядок притягнення до неї; протидію корупції в роботі прокуратури. Зазначено, що підзаконні нормативно-правові акти – це акти суб'єктів управління системою органів прокуратури, якими уточнено адміністративно-правові засади реалізації забезпечення законності й доброчесності в роботі відомства.

Констатовано, що в системі правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури належить нормам адміністративного права. Наведено низку аргументів для підтвердження цієї тези.

Розділ 2 «Зміст забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Система суб'єктів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури»* на основі узагальнення наукових поглядів учених розкрито сутність поняття «суб'єкти забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури», а також окреслено коло суб'єктів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Схарактеризовано правовий статус таких суб'єктів забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури: Президент України; Верховна Рада України; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; Генеральний прокурор України; Офіс Генерального прокурора; Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів; керівники обласних та окружних прокуратур.

Зазначено, що Генеральний прокурор – це не лише посада, а найвищий, керівний центр системи органів прокуратури. Він безпосередньо відповідає за якість, законність доброчесність діяльності кожного окремого підпорядкованого прокурора. Через це система його повноважень досить широка та передбачає можливість прийняття рішень за такими критичними питаннями як: визначення кадрової політики; підтримка службово-трудова дисципліни й застосування заходів дисциплінарного примусу; встановлення стандартів роботи прокурорів; контроль всіх органів і підрозділів прокуратури щодо дотримання норм законодавства, якісного та повноцінного виконання функцій.

Акцентовано увагу на тому, що кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів забезпечує поповнення кадрового складу прокурорських органів за рахунок проведення відбору найбільш підготовлених до професії осіб, а також притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурорів, які порушили норми та вимоги службово-трудова діяльності, внутрішнього розпорядку тощо.

Доведено, що керівники обласних та окружних прокуратур відповідають за дотримання законодавства, стандартів і вимог доброчесності в діяльності прокурорів територіальних органів, практично реалізують визначену на вищих управлінських рівнях кадрову й організаційну політику.

У підрозділі 2.2 «Напрями та рівні забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури» встановлено, що рівні забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури здебільшого зумовлені адміністративно-територіальним устроєм держави.

Виокремлено загальнодержавний рівень забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, у межах якого забезпечується: 1) формування державно-політичних засад законності й доброчесності в діяльності органів державної влади, зокрема прокурорських; 2) побудова керівного механізму системи прокуратури, а також визначення юридичних, організаційних засад діяльності окремих суб'єктів забезпечення законності й доброчесності; 3) загальний контроль і моніторинг щодо виконання законодавства та дотримання представниками прокурорських органів вимог професійної етики, стандартів, правил тощо.

Обґрунтовано зміст регіонального рівня забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. Зазначено, що на цій ланці відбувається виконання законодавства, організаційно-управлінських директив та рішень суб'єктів загальнодержавного рівня забезпечення законності й доброчесності в роботі прокуратури. Його територіальними межами є області України, а ключову роль відіграють керівники обласних прокуратур. Вони реалізують дії, спрямовані на впорядкування роботи органів прокуратури в межах відповідної області, а також контроль за дотриманням співробітниками останніх норм законодавства та вимог доброчесності.

З'ясовано, що локальним є рівень, у межах якого забезпечення законності й правопорядку реалізують керівники найменшої ланки прокурорської системи – окружних прокуратур. Останні впорядковують і координують роботу підпорядкованого особового складу, ґрунтуючись не лише на загальнодержавних вимогах, стандартах, правилах та етичних нормах, а й з огляду на обов'язкові до виконання накази керівництва обласних прокуратур.

Наголошено, що забезпечення законності та доброчесності на кожному з представлених рівнів є не одноманітним процесом, а розгалуженою діяльністю за різними напрямками. Здійснено аналіз наукових поглядів учених і норм чинного законодавства, на основі чого виокремлено такі напрями: 1) формування та реалізація державної політики, складовою якої є забезпечення законності й доброчесності в роботі органів державної влади, зокрема прокуратури; 2) запобігання корупції в органах і підрозділах прокуратури, яке на сьогодні є одним з пріоритетів у роботі всіх публічних відомств. Від рівня якості його реалізації безпосередньо залежить ефективність виконання відповідним державним органом своїх функцій та довіра населення до нього; 3) кадрове забезпечення органів і підрозділів прокуратури.

У підрозділі 2.3 «Форми та методи забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури» з'ясовано, що ефективна впорядкованість діяльності суб'єктів забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури досягається передусім завдяки чіткому визначенню форм, а також набору заходів, засобів і способів реалізації цієї діяльності, що прийнято називати методами.

Розкрито загальнотеоретичні підходи до тлумачення категорії «форма» з точки зору різних галузевих дисциплін, на підставі чого встановлено, що форми забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури – це нормативно визначені, систематизовані моделі та механізми діяльності уповноважених суб'єктів щодо побудови умов високого рівня законності й доброчесності, недопущення їх порушення в роботі органів і підрозділів прокуратури загалом, а також кожного окремого прокурора. Наведено перелік відповідних форм та надано їм характеристики.

Аргументовано загальнотеоретичні підходи до тлумачення поняття «метод», на основі чого сформульовано власний підхід до розуміння методів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. До переліку останніх зараховано: контроль і нагляд за діяльністю прокуратури; службове розслідування стосовно прокурора; науково-виховний метод; планування діяльності із забезпечення законності й доброчесності.

Встановлено, що форми та методи забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури є взаємопов'язаними категоріями. Форми визначають ключові моделі відповідної діяльності, а методи – інструменти її практичної реалізації відповідно до норм чинного законодавства. Попри нормативний і формальний характер, обидві категорії не мають законодавчого закріплення, що залишає їх виключно в теоретичній площині. З огляду на це наголошено, що чинне законодавство має бути розширене за напрямом визначення вказаних форм і методів, адже це систематизує та ефективно коригує вектори роботи з підтримки законності й високого рівня доброчесності кожного окремого прокурора та всієї структури відомства загалом.

Розділ 3 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Зарубіжний досвід забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури та можливості його використання в Україні»* наголошено на тому, що розв'язання наявних проблем, пов'язаних із забезпеченням законності й доброчесності в діяльності прокуратури, передбачає проведення комплексних теоретичних досліджень, зокрема присвячених вивченню позитивного зарубіжного досвіду у відповідній сфері. Зауважено, що багато країн світу мають тривалу історію розбудови незалежної, ефективної та підзвітної системи прокуратури, яка функціонує в умовах дотримання принципів верховенства права й законності. Аналізуючи ці моделі, можна краще зрозуміти, які інституційні механізми, стандарти етики, процедури контролю та інструменти боротьби з корупцією справді працюють на практиці. Такий підхід сприяє вдосконаленню української прокуратури, особливо в контексті реалізації реформ, євроінтеграційного курсу та зміцнення довіри суспільства до правоохоронної системи. Крім того, порівняльне вивчення дозволяє виявити потенційні ризики, яких можна уникнути, якщо заздалегідь зважити на негативний досвід інших країн. Вивчення зарубіжного досвіду є не копіюванням, а оптимальним шляхом досягнення якісних змін через обґрунтоване реформування інституцій на основі перевірених підходів.

Приділено увагу досвіду у відповідній сфері країн Європи. Так, встановлено, що в Німеччині висока довіра до прокурорів значною мірою забезпечується інституційною культурою дотримання норм, а не наглядовими чи зовнішніми органами контролю. Добропорядність прокурора в цій країні – це передусім сумлінне виконання посадових обов’язків, у чіткій відповідності до приписів закону, а не суб’єктивно трактована «моральна» поведінка. Вона ґрунтується не стільки на декларативних «кодексах честі», скільки на системній інтеграції етичних вимог у правовий та адміністративний порядок.

Зазначено, що Польща приділяє важливу увагу професійній етиці прокурорів. У цій державі діє Етичний кодекс прокурора, який встановлює стандарти не лише юридичної поведінки, а й моральної бездоганності. Прокурори зобов’язані дотримуватися принципів об’єктивності, незалежності, законності, а також уникати конфлікту інтересів. Значну роль у підтриманні доброчесності відіграє Дисциплінарна комісія, яка розглядає скарги на прокурорів і може застосовувати санкції. Також важливим є механізм внутрішнього контролю та регулярна оцінка діяльності прокурорів, що дозволяє не лише забезпечувати дотримання стандартів, а й виявляти можливі порушення чи вияви неетичної поведінки. Тож, досвід Польщі також підтверджує, що доброчесність – це не лише особисті якості окремих працівників, а результат системної роботи з етики, внутрішнього нагляду та професійної відповідальності.

Акцентовано увагу на тому, що особливість естонського підходу полягає в тому, що прокуратура чітко позиціонується як незалежна інституція, яка не залежить від виконавчої влади і діє в тісному зв’язку з судовою системою. У роботі прокурорів важливе значення має не стільки формальна підзвітність, скільки відповідальність перед законом та етичними стандартами. Кожен прокурор в Естонії має дотримуватися чітко визначених норм поведінки, що базуються на принципах неупередженості, стриманості, відкритості до громадського контролю та особистої відповідальності. Ще один аспект, який робить естонський досвід унікальним, – це цифровізація. Прокуратура, як і вся система правосуддя, працює в умовах широкого використання електронних інструментів: електронне діловодство, цифровий документообіг, прозора реєстрація рішень.

Виокремлено позитивні аспекти досвіду США щодо забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. У підсумку сформовано авторське бачення щодо можливостей запровадження відповідного досвіду в українські правові реалії.

У підрозділі 3.2 «Удосконалення адміністративного законодавства з питань забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури» виокремлено ключові проблеми адміністративного законодавства, норми якого спрямовані на забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Наголошено, що опрацьовуючи перспективні напрями вдосконалення адміністративного законодавства з питань забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури першим кроком має бути імплементація міжнародних стандартів у цій сфері. Зауважено, що в Україні запроваджено переважну більшість міжнародних стандартів прокурорської діяльності. Водночас окремі з них потребують покращення та більш якісної реалізації в українських реаліях, зокрема

необхідно забезпечити інституційну й індивідуальну незалежність прокурорів; запровадити механізми етичної автономії; створити ефективну систему публічної підзвітності й зовнішнього контролю; гарантувати об'єктивність у процесуальній діяльності; реформувати кадрову політику на засадах етики, відкритості та професіоналізму.

З'ясовано, що в контексті вдосконалення Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів варто скористатися досвідом зарубіжних держав, зокрема Польщі, де поведінці прокурорів поза виконанням службових обов'язків приділяють значну увагу. Таким чином, у Кодексі слід чітко прописати, що прокурор зобов'язаний дотримуватися високих етичних стандартів не лише на роботі, а й у приватному житті, адже його вчинки в соціумі мають потенціал впливати на авторитет прокуратури загалом. Зауважено, що поведінка в побуті, у публічному просторі, мережі Інтернет, спілкуванні з громадянами чи представниками інших органів державної влади має демонструвати повагу до закону, чесність, гідність, поміркованість і стриманість.

Наступним кроком визнано посилення відповідальності, зокрема дисциплінарної та адміністративної, за порушення доброчесності в роботі прокурорів, яка має як позитивні, так і негативні моменти. Так, у позитивному аспекті посилення відповідальності: а) сприяє формуванню вищих стандартів поведінки серед прокурорів; б) спонукає прокурорів бути більш уважними, об'єктивними та менш упередженими; в) зменшує ймовірність зловживання владою; тощо. Натомість негативними виявами є такі: зазначена відповідальність може використовуватись з метою тиску на прокурора; страх покарання навіть за незначні порушення може стримувати прокурорів від активної роботи, особливо в складних або нестандартних справах; фокус на покараннях може призвести до того, що доброчесність розглядатиметься як вимушена формальність, а не як внутрішній етичний принцип; постійна загроза дисциплінарної чи адміністративної відповідальності може негативно впливати на моральний стан працівників прокуратури.

Доведено потребу в здійсненні низки організаційних кроків у напрямі покращення забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. Ідеться, по-перше, про посилення механізмів контролю та нагляду за діяльністю прокурорів, зокрема необхідно: 1) на прикладі провідних країн світу створити незалежний орган, уповноважений здійснювати зовнішній контроль за дотриманням законності в діяльності прокуратури (аналог дисциплінарних палат); 2) забезпечити більш детальне врегулювання процедур адміністративного оскарження дій або бездіяльності прокурорів громадянами та організаціями; 3) розширити повноваження Уповноваженого Верховної Ради з прав людини щодо перевірки діяльності прокуратури. По-друге, необхідним є забезпечення прозорості та публічності діяльності прокуратури, що включає: вимоги до оприлюднення звітів про діяльність органів прокуратури, зокрема статистики дисциплінарних проваджень; встановлення законодавчих зобов'язань щодо публічного доступу до рішень, прийнятих у межах організаційно-управлінської діяльності прокуратури; врегулювання порядку взаємодії прокуратури з громадськістю, зокрема через

громадські ради при прокуратурі. По-третє, доречним є впровадження більш досконалих інструментів оцінювання доброчесності прокурорів. У цьому контексті необхідним вбачається: запровадження періодичного тестування на знання адміністративного законодавства та стандартів доброчесності; розвиток системи декларування доброчесності й електронного моніторингу способу життя прокурорів; надання можливості подання анонімних скарг або повідомлень про порушення етичних норм прокурорами (whistleblower protection).

Сформульовано висновок про те, що запровадження вказаних вище кроків дозволить якісно покращити адміністративно-правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. Причому вказані кроки мають як правовий, так й організаційний характер. Вони матимуть важливе значення з точки зору забезпечення більш прозорого та якісного функціонування прокуратури, зокрема в контексті дотримання засад законності й доброчесності в роботі прокурорів.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертаційної роботи наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає в тому, щоб розкрити сутність та особливості адміністративно-правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, на основі чого надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства в цій сфері. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових висновків, основні з них такі:

1. Сформульовано визначення поняття забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, згідно з яким – це комплексна, цілеспрямована, нормативно врегульована діяльність спеціально уповноважених суб'єктів щодо організації умов неухильної відповідності роботи органів прокуратури України (їхніх посадових осіб) законодавчим нормам і вимогам, а також виховання та підтримки серед прокурорів високих морально-етичних цінностей, настанов і переконань про необхідність сумлінного виконання своїх службових повноважень та функцій, превалювання питання захисту прав і свобод населення держави перед приватними інтересами, особливої небезпеки й караності вчинення протиправних дій у службовій діяльності.

Обґрунтовано, що значення забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури полягає в таких ключових чинниках: по-перше, високій ефективності та результативності діяльності прокуратури (коли уповноважені службові особи сумлінно, повно, професійно та цілеспрямовано виконують усі покладені на них функції та обов'язки, що сприяє досягненню органами прокуратури визначених завдань, адже відсутні внутрішньоорганізаційні перепони в роботі останніх); по-друге, об'єктивності й неупередженості прокурорів, оскільки суворе дотримання законності, неухильне слідування нормам і вимогам доброчесності допомагає службовцям прокуратури позбутися будь-яких суб'єктивних орієнтирів, які заважають виконувати публічні функції; по-третє,

підвищенні рівня захисту прав і свобод людини та громадянина (службовці прокуратури зобов'язані всіма силами та доступними способами сприяти громадянам у розв'язанні їхніх проблем і питань як один з ключових правоохоронних органів); по-четверте, активізації боротьби з корупцією в державі (добročесність зумовлює високі стандарти роботи прокурорів, які нехтують бажанням особистого збагачення чи отримання інших благ за рахунок займаної посади, водночас законність зобов'язує дотримуватись антикорупційних обмежень, а також дає можливість застосовувати до їх порушників відповідні юридичні санкції); по-п'яте, підвищенні іміджу прокуратури та правоохоронної системи загалом; по-шосте, виконанні міжнародних зобов'язань (забезпечення добročесності й законності є одним із кроків виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері реформування правоохоронної сфери та сектору правосуддя, передусім як потенційного кандидата на вступ до Європейського Союзу).

2. Принципами забезпечення законності й добročесності в діяльності прокуратури запропоновано розуміти сукупність основоположних, об'єктивних, керівних ідей і настанов, розчинених у нормативно-правових актах різної юридичної сили та галузевої належності, відповідно до яких формується система та функціонує механізм правового регулювання суспільно-правових відносин у сфері діяльності спеціально уповноважених суб'єктів щодо організації умов, а також реалізації форм і методів підтримки високого рівня законності й добročесності в роботі органів прокуратури України. До переліку відповідних принципів віднесено такі: рівності й неупередженості; комплексності; невідворотності юридичної відповідальності; превалювання виховного впливу; наукової обґрунтованості та прогресивності.

Доведено, що метою забезпечення законності й добročесності в роботі прокуратури є формування та підтримка високого рівня законності в кримінально-процесуальній, внутрішньоорганізаційній та іншій діяльності всіх органів і підрозділів прокуратури загалом та кожного окремого прокурора зокрема, а також забезпеченні неухильного слідування ними стандартів, правил і вимог добročесності.

Зауважено, що завданнями забезпечення законності й добročесності в діяльності прокуратури є такі: по-перше, організація ефективного та систематичного процесу боротьби з будь-якими проявами корупції в діяльності органів і підрозділів прокуратури, а також виконання в повному обсязі положень та вимог антикорупційного законодавства; по-друге, забезпечення високого рівня службово-трудової дисципліни, яка полягає в: 1) контролі стану та якості виконання прокурорами своїх службових обов'язків; 2) постійній координації та спрямуванні їх діяльності відповідно до наявної суспільно-політичної ситуації, а також показників злочинності; 3) виявленні та припиненні дисциплінарних правопорушень, а також притягненні винних у їх вчиненні до дисциплінарної відповідальності; по-третє, удосконалення механізмів і посилення якості кадрової роботи в органах і підрозділах прокуратури України. Ефективні кадрові процеси є запорукою доступу до прокурорської професії найбільш підготовлених за своїми морально-діловими характеристиками та знаннями громадян, а також забезпечення службово-трудових прав, гарантій співробітників, що мінімізуватиме виникнення суб'єктивних мотивів

порушувати закон, наприклад, бажання отримати неправомірну вигоду тощо; по-четверте, проведення комплексної діяльності з попередження службових злочинів, вчинених співробітниками органів прокуратури, забезпечення безальтернативного притягнення винних до кримінальної відповідальності; по-п'яте, систематичне вдосконалення законодавства з питань забезпечення законності й доброчесності в роботі прокуратури, що відкриває можливість: 1) модернізувати наявні форми та методи забезпечення з огляду на поточний рівень професійності, правомірності роботи прокурорських органів, якості виконання ними своїх функцій; 2) створити або імплементувати нові форми й методи, ураховуючи надбання зарубіжного досвіду; 3) уточнювати принципи та стандарти діяльності прокурорів.

3. Встановлено, що система правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури складається з таких нормативно-правових актів: 1) Конституція України – основа правового регулювання, яка закріплює принципи забезпечення та визначає зміст законності, декларує функціональну спрямованість органів прокуратури й особливості формування системи управління ними, встановлює гарантії незалежності прокурорських органів; 2) міжнародно-правові акти (конвенції, угоди, декларації) – встановлюють основні права та свободи людини, сприяти яким є обов'язком прокуратури, професійні стандарти її діяльності, вектори вдосконалення та реформування тощо; 3) законодавство України (кодифіковані й законодавчі акти) – ключовий рівень нормативно-правових актів, де окреслено правовий і процесуальний статус прокурорів; правові, організаційно-управлінські та інші аспекти процесу забезпечення законності й доброчесності в роботі прокуратури, його форми та методи реалізації; міру юридичної відповідальності співробітників прокуратури й порядок притягнення до неї; протидію корупції в роботі прокуратури; 4) підзаконні нормативно-правові акти – документи органів управління системою прокуратури, якими уточнено адміністративний порядок реалізації забезпечення законності й доброчесності в роботі відомства.

Констатовано, що в системі відповідних засад ключове місце належить нормам адміністративного права, адже саме за допомогою останніх визначаються: загальні засади адміністративно-правового статусу прокуратури; стандарти і вимоги до прокурорської доброчесності; адміністративні механізми підтримки високого рівня законності й доброчесності діяльності прокурорів, такі як порядок подання декларації прокурорами; основи внутрішньоорганізаційного контролю тощо.

4. З'ясовано, що на сьогодні система суб'єктів забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури має таку структуру: 1) Президент України – відповідає за обрання, призначення та звільнення керівної ланки органів прокуратури – Генерального прокурора; 2) Верховна Рада України, яка: а) погоджує призначення або звільнення Генерального прокурора за поданням Президента; б) у встановлених законодавством випадках висловлює недовіру Генеральному прокурору, що має наслідком його відставку; в) забезпечує законодавче регулювання роботи органів прокуратури; г) через відповідні комітети здійснює контроль за виконанням законодавства в діяльності органів прокуратури, зокрема з питань доброчесності, правомірності виконуваних функцій, недопущення корупції

тощо; 3) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини – провадить парламентський контроль за дотриманням та забезпеченням прав і свобод людини в роботі органів та підрозділів прокуратури; 4) Генеральний прокурор України, який визначає кадрову політику органів прокуратури, контролює діяльність органів і підрозділів прокуратури з усіх питань службової, процесуальної, адміністративної діяльності, приймає кадрові рішення, а також спрямовує роботу підпорядкованого відомства; видає підзаконні, відомчі нормативні-правові акти з питань діяльності прокуратури, зокрема в контексті забезпечення законності й доброчесності; 5) Офіс Генерального прокурора – організовує та координує діяльність усіх органів прокуратури, а також забезпечує виявлення та припинення порушень присяги, етики, вимог законодавства в роботі прокурорів; 6) Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів – забезпечує поповнення кадрового складу прокурорських органів за рахунок проведення відбору найбільш підготовлених до професії осіб, а також притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурорів, які порушили норми та вимоги службово-трудої діяльності, внутрішнього розпорядку тощо; 7) керівники обласних та окружних прокуратур – відповідають за дотримання законодавства, стандартів і вимог доброчесності в діяльності прокурорів територіальних органів; практично реалізують визначену на вищих управлінських рівнях кадрову й організаційну політику.

5. Виокремлено такі рівні забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури: 1) загальнодержавний рівень, у межах якого забезпечується: а) формування державно-політичних основ законності та доброчесності роботи органів державної влади, зокрема прокурорських; б) побудова керівного механізму всією системою прокуратури, а також визначення юридичних та організаційних засад діяльності окремих суб'єктів забезпечення законності й доброчесності; в) загальний контроль і моніторинг виконання законодавства та дотримання представниками прокурорських органів вимог професійної етики, стандартів, правил; 2) регіональний рівень, у межах якого відбувається виконання законодавства, організаційно-управлінських директив і рішень суб'єктів загальнодержавного рівня; 3) локальний рівень, що передбачає забезпечення законності й правопорядку керівниками найменшої ланки прокурорської системи – окружних прокуратур. Останні впорядковують і координують роботу підпорядкованого особового складу, ґрунтуючись не лише на загальнодержавних вимогах, стандартах, правилах та етичних нормах, а й з огляду на обов'язкові до виконання накази керівництва обласних прокуратур. Прокурори окружних прокуратур виконують ключовий масив функцій на відповідних територіях, у зв'язку з чим їх робота обов'язково має відповідати всім правовим нормам, а поведінка – вимогам доброчесності.

Аргументовано, що напрямами забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури є такі: 1) формування та реалізація державної політики, складовою якої є забезпечення законності й доброчесності в роботі органів державної влади, зокрема прокуратури; 2) запобігання корупції в органах і підрозділах прокуратури, яке на сьогодні є одним з пріоритетів у роботі всіх публічних відомств. Від рівня якості його реалізації безпосередньо залежить

ефективність виконання відповідним державним органом своїх функцій та довіра населення до нього; 3) кадрове забезпечення органів і підрозділів прокуратури.

6. Встановлено, що форми забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури – це нормативно визначені, систематизовані моделі та механізми діяльності уповноважених суб'єктів щодо побудови умов високого рівня законності й доброчесності та недопущення їх порушень у роботі органів і підрозділів прокуратури, а також кожного окремого прокурора. Виокремлено такі форми: 1) відомча (підзаконна) правотворчість; 2) організаційна діяльність; 2) координація роботи прокуратури; 3) взаємодія з підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності та громадськістю; 4) діяльність прокурорського самоврядування; 5) притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності; 6) інформування про діяльність прокуратури.

Методами забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури запропоновано вважати сукупність регламентованих нормативно-правовими актами способів, заходів і засобів, за допомогою реалізації яких уповноважені суб'єкти створюють таку діяльність органів і підрозділів прокуратури, яка ґрунтується на пріоритетності високого рівня законності й доброчесності. До переліку відповідних методів зараховано: 1) контроль і нагляд за діяльністю прокуратури; 2) службове розслідування стосовно прокурора; 3) науково-виховний метод; 4) планування діяльності із забезпечення законності й доброчесності.

7. Констатовано, що в інших країнах сформувалися досить різноманітні та ефективні механізми забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. Водночас не будь-який досвід можна перейняти в Україні, у зв'язку з чим необхідно використати комплексний підхід. Позитивними аспектами, які можуть бути цікаві українському законодавцю у відповідній сфері є такі: по-перше, повна політична незалежність прокурорів від будь-якого зовнішнього впливу, зокрема від безпосереднього керівництва в процесі кримінального провадження (досвід Німеччини); по-друге, відкритість дисциплінарної відповідальності (наприклад, у Польщі дисциплінарні провадження щодо прокурорів є публічними, а інформація про результати – відкритою); по-третє, цифрова прозорість і повна відкритість справ, що обумовлено запровадженням електронного провадження (досвід Естонії), що робить діяльність більш прозорою; по-четверте, активна діяльність етичних комітетів, або радників з етики (приклад США), які надають консультації прокурорам у складних ситуаціях, тобто коли є сумнів, чи допустима та чи інша дія з погляду етики або конфлікту інтересів; по-п'яте, практика регулярного навчання прокурорів за стандартами етики та прав людини (приклад Канади); по-шосте, впровадження системи внутрішнього та зовнішнього контролю, як це реалізовано в низці країн ЄС, що дозволяє виявляти порушення на ранніх етапах та оперативно реагувати на них.

8. 3 метою вдосконалення адміністративного законодавства з питань забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури запропоновано:

1) забезпечити подальшу імплементацію міжнародних стандартів прокурорської діяльності. В Україні запроваджено переважну більшість міжнародних стандартів прокурорської діяльності, проте окремі з них потребують

покращення та більш якісної реалізації в українських реаліях. Зокрема, необхідно забезпечити інституційну й індивідуальну незалежність прокурорів; запровадити механізми етичної автономії; створити ефективну систему публічної підзвітності й зовнішнього контролю; гарантувати об'єктивність у процесуальній діяльності; реформувати кадрову політику на засадах етики, відкритості та професіоналізму;

2) вдосконалити Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, для чого варто скористуватись позитивним зарубіжним досвідом, зокрема закріпити такі аспекти: по-перше, прописати, що прокурор зобов'язаний дотримуватися високих етичних стандартів не лише на роботі, а й у приватному житті, адже його вчинки в соціумі мають потенціал впливати на авторитет прокуратури загалом; по-друге, поведінка в побуті, у публічному просторі, у мережі Інтернет, у спілкуванні з громадянами чи представниками інших органів державної влади має демонструвати повагу до закону, чесність, гідність, поміркованість і стриманість; по-третє, публічна демонстрація розкішного способу життя, участь у гучних приватних заходах, агресивна поведінка в соцмережах або дописи, що можуть мати дискримінаційний, політично заангажований чи образливий характер, повинні визнаватися як несумісні з професійною етикою прокурора;

3) підвищити рівень відповідальності прокурорів за недотримання доброчесності, що має спиратися на переосмислення ролі етичних стандартів як базової складової професійної поведінки в органах прокуратури;

4) розв'язати проблеми кадрового забезпечення прокуратури. У цьому контексті ключовим елементом є формування механізмів призначення на посади, що враховують не лише професійні якості, а й рівень доброчесності, стійкість до корупційних впливів та мотивацію до служби;

5) здійснити низку організаційних кроків у напрямі покращення забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, зокрема: а) посилити механізми контролю та нагляду за діяльністю прокурорів; б) забезпечити розумні межі прозорості й публічності діяльності прокуратури; в) запровадити більш досконалі інструменти оцінювання доброчесності прокурорів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кривов'яз Д.А. До характеристики системи правових засади забезпечення законності та доброчесності у діяльності прокуратури. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 572–574.

2. Кривов'яз Д.А. Система суб'єктів забезпечення законності та доброчесності у діяльності прокуратури. *Право та державне управління*. 2022. № 1. С. 272–277.

3. Кривов'яз Д.А. До характеристики принципів забезпечення законності та доброчесності у діяльності прокуратури. *KELM*. 2023. № 7(59). С. 435–438 (Республіка Польща).

4. Кривов'яз Д.А. Напрями та рівні забезпечення законності та доброчесності у діяльності прокуратури. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 715–720.

5. Кривов'яз Д.А. Форми та методи забезпечення законності та доброчесності у діяльності прокуратури. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 2. С. 88–92.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Кривов'яз Д.А. Міжнародно-правові засади забезпечення законності та доброчесності у діяльності прокуратури. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19–20 лип. 2017 року). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2017. С. 67–70.

7. Кривов'яз Д.А. Сутність законності діяльності прокуратури. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 12–13 серп. 2020 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 132–134.

8. Кривов'яз Д.А. Зміст доброчесності у діяльності прокуратури. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 20–21 квіт. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 144–146.

АНОТАЦІЯ

Кривов'яз Д. А. Адміністративно-правові засади забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2025.

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягало в тому, щоб розкрити сутність та особливості адміністративно-правових засад забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, на основі чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративно-правового регулювання відповідних суспільних відносин.

Визначено поняття, розкрито зміст, значення мету, принципи та завдання забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури. Схарактеризовано правові засади забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури, встановлено місце серед них адміністративно-правового регулювання. Розкрито систему суб'єктів, напрями та рівні, а також форми й методи забезпечення законності та доброчесності в діяльності прокуратури. Узагальнено зарубіжний досвід забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури, опрацьовано можливості його використання в Україні. З'ясовано шляхи вдосконалення адміністративного законодавства з питань забезпечення законності й доброчесності в діяльності прокуратури.

Ключові слова: законність, доброчесність, діяльність, прокуратура, мета, завдання, принципи, правові засади, адміністративно-правове регулювання, суб'єкт

забезпечення, напрями, рівні, форми, методи, зарубіжний досвід, удосконалення, адміністративне законодавство.

SUMMARY

Kryvovyaz D. A. Administrative and legal principles of ensuring legality and integrity in the activities of the prosecutor's office. – *Qualification scientific work in the form of a manuscript.*

Dissertation for the degree of candidate of legal sciences in the specialty 12.00.07 «Administrative law and process; financial law; information law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2025.

The dissertation provides a theoretical generalization and a new solution to the scientific task, which was to reveal the essence and generalize the features of the administrative and legal principles of ensuring legality and integrity in the activities of the prosecutor's office, on the basis of which to provide scientifically substantiated proposals and recommendations aimed at improving the administrative and legal regulation of relevant social relations.

The concept is defined, the content and meaning of ensuring legality and integrity in the activities of the prosecutor's office are revealed. The purpose, principles and tasks of ensuring legality and integrity in the activities of the prosecutor's office are clarified. The legal principles of ensuring legality and integrity in the activities of the prosecutor's office are characterized and the place of administrative and legal regulation among them is established. The system of subjects of ensuring legality and integrity in the activities of the prosecutor's office is revealed. The directions and levels of ensuring legality and integrity in the activities of the prosecutor's office are outlined. The forms and methods of ensuring legality and integrity in the activities of the prosecutor's office are highlighted. The foreign experience of ensuring legality and integrity in the activities of the prosecutor's office is summarized and the possibilities of its use in Ukraine are worked out. The ways of improving administrative legislation on ensuring legality and integrity in the activities of the prosecutor's office are clarified.

Keywords: legality, integrity, activity, prosecutor's office, purpose, tasks, principles, legal principles, administrative and legal regulation, subject of ensuring, directions, levels, forms, methods, foreign experience, improvement, administrative legislation.